

UDK: 316.776:32(575.1)

Shahobjon KUBATOV,

O'zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti katta o'qituvchisi, Falsafa fanlari doktori

E-mail: shahobjon.k1995@gmail.com

O'zbekiston Milliy universiteti professori, f.f.d. B. To'ychiyev taqrizi asosida

MODERN MODEL OF UZBEKISTAN'S STATE COMMUNICATION POLICY

Annotation

The article is devoted to the analysis of modern trends in state communication policy, focusing on the role of state media, citizen participation, and the fight against disinformation. The study examines international experience, identifies best practices, and develops recommendations for their adaptation to the conditions of Uzbekistan. The article systematically analyzes the quality of state media content, mechanisms for attracting citizens through digital platforms, as well as strategies for improving media literacy and the stability of the information space.

Key words: State communications, state media, citizen participation, disinformation, media literacy, public administration, digital transformation, Uzbekistan.

СОВРЕМЕННАЯ МОДЕЛЬ МЕМЛЕКАТСКОЙ КОММУНИКАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ УЗБЕКИСТАНА

Аннотация

Статья посвящена анализу современных тенденций в государственной коммуникационной политике, фокусируясь на роли государственных СМИ, участии граждан и борьбе с дезинформацией. В исследовании рассматривается международный опыт, выявляются передовые практики и разрабатываются рекомендации по их адаптации к условиям Узбекистана. В статье систематически анализируется качество государственного медиаконтента, механизмы привлечения граждан через цифровые платформы, а также стратегии повышения медиаграмотности и устойчивости информационного пространства.

Ключевые слова: Государственные коммуникации, государственные СМИ, участие граждан, дезинформация, медиаграмотность, государственное управление, цифровая трансформация, Узбекистан.

ЎЗБЕКISTON DAVLAT KOMMUNIKATSIYA SIYOSATINING ZAMONAVIY MODELI

Annotatsiya

Maqola davlat ommaviy axborot vositalarining roli, fuqarolarning ishtiroki va dezinformatsiyaga qarshi kurashish masalalariga e'tibor qaratgan holda davlat kommunikatsiya siyosatining zamonaviy tendensiyalarini tahlil qilishga bag'ishlangan. Tadqiqot xalqaro tajribani o'rganadi, eng yaxshi amaliyotlarni aniqlaydi va ularni O'zbekiston sharoitida moslashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqadi. Maqolada davlat ommaviy axborot vositalari kontentining sifati, raqamli platformalar orqali fuqarolarni jalb qilish mexanizmlari, shuningdek, mediasavodxonlik va axborot makonining barqarorligini oshirish strategiyalari tizimli tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Davlat kommunikatsiyasi, davlat mediasi, fuqarolar ishtiroki, dezinformatsiya, mediasavodxonlik, ommaviy boshqaruv, raqamli transformatsiya, O'zbekiston.

Kirish. Raqamlashtirishning jadallashuvi, axborot oqimlarining globallashuvi va ijtimoiy o'zaro ta'sir shakllarining o'zgarishi sharoitida davlat siyosati va ommaviy boshqaruv tizimi sezilarli o'zgarishlarga duch kelmoqda. Ushbu o'zgarishlarning asosiy yo'nalishlaridan biri davlatning kommunikatsiya siyosati bo'lib, u nafaqat aholini xabardor qilish vositasi, balki ishonch, ijtimoiy kelishuv va siyosiy tizim barqarorligini shakllantirishning strategik mexanizmi sifatida namoyon bo'lmoqda. XXI asrda hokimiyat va jamiyat o'rtasidagi muloqot an'anaviy vertikal modellar doirasidan chiqib, tobora ko'proq ochiqlik, interaktivlik va fuqarolarning ishtiroki tamoyillariga asoslanmoqda.

Zamonaviy davlat boshqaruvi axborot narrativlarining yuqori raqobati, ijtimoiy tarmoqlarning jadal rivojlanishi va jamoatchilik fikrini shakllantirishda noinstitutSIONAL ishtirokchilar ta'sirining kuchayishi sharoitida faoliyat yuritadi. Bunday sharoitda davlat ommaviy axborot vositalari axborot tarqatish monopoliyasini yo'qotadi, fuqarolar esa nafaqat iste'molchi, balki faol kontent ishlab chiqaruvchisiga aylanadi. Ushbu transformatsiya axborot erkinligi, jamoatchilik manfaatlarini va milliy xavfsizlik o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashga qodir bo'lgan puxta o'ylangan va ilmiy asoslangan kommunikatsiya siyosatining ahamiyatini oshiradi.

Ayniqsa, davlat institutlariga bo'lgan ishonchga putur yetkazishi, ijtimoiy-siyosiy vaziyatni beqarorlashtirishi va voqelikning buzilgan manzarasini shakllantirishi mumkin bo'lgan dezinformatsiya va manipulyativ axborot ta'sirlari muammosi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, yolg'on axborotga qarshi kurashda faqat ma'muriy-huquqiy choralar yetarli bo'lmayapti [6]. Samarali strategiyalar sifatli davlat va jamoat ommaviy axborot vositalarini rivojlantirish, aholining media savodxonligini oshirish, raqamli qayta aloqa vositalarini joriy etish va fuqarolarni ommaviy muloqot jarayonlariga faol jalb qilishni o'z ichiga olgan kompleks yondashuvni o'z ichiga oladi.

Shu nuqtayi nazardan, so'nggi yillarda davlat boshqaruvi, raqamli hukumat va axborot siyosati sohasida keng ko'lamli islohotlarni amalga oshirayotgan O'zbekiston tajribasi alohida qiziqish uyg'otadi. Davlat xizmatlari elektron platformalarining shakllanishi, matbuot xizmatlari institutining rivojlanishi, media makonning kengayishi va jamoatchilik muloqoti mexanizmlarining institutsionallashuvi yopiq ma'muriy modeldan yanada ochiq va kommunikatsiyaga yo'naltirilgan boshqaruvga o'tishdan dalolat beradi. Shu bilan birga, ommaviy kontent sifati, davlat ommaviy axborot vositalariga ishonch darajasi, kommunikatsiya

strategiyalarining tarqoqligi va fuqarolarning qaror qabul qilish jarayonlariga yetarlicha jalb etilmaganligi bilan bog'liq bir qator muammolar saqlanib qolmoqda [3].

Davlat ommaviy axborot vositalari zamonaviy kommunikatsiya siyosati tizimida ikki tomonlama vazifani bajaradi: bir tomondan, ular ommaviy manfaatlarini amalga oshirish va axborot xavfsizligini ta'minlash vositasi bo'lib xizmat qilsa, ikkinchi tomondan, ijtimoiy xilma-xillikni aks ettirish va fuqarolarning ishonchli, muvozanatli va tahliliy jihatdan tekshirilgan ma'lumotlarga ega bo'lishini ta'minlash uchun mo'ljallangan ijtimoiy muloqot kanali hisoblanadi. Raqamli transformatsiya va tarmoq ommaviy axborot vositalarining roli ortib borayotgan sharoitda ushbu funktsiya sezilarli o'zgarishlarga duch kelmoqda, bu esa kontent sifati masalasini davlat ommaviy axborot vositalari samaradorligining asosiy mezoni sifatida dolzarblashtirmoqda.

Davlat ommaviy axborot vositalarining kontent sifatini tahlil qilishda axborot mas'uliyati va tahririyat mustaqilligi o'rtasidagi muvozanat masalasi alohida ahamiyat kasb etadi. Xalqaro amaliyot shuni ko'rsatadiki, rasmiy davlat tomonidan moliyalashtirish shaffof boshqaruv mexanizmlari, professional standartlar va tahririyat mustaqilligining institutsional kafolatlari mavjud bo'lgan taqdirda kontent sifatining pasayishiga olib kelishi shart emas. Aksincha, bir qator mamlakatlarda davlat ommaviy axborot vositalari tanqidiy fikrlash va fuqarolik faolligini shakllantirishga yordam beradigan ta'lim, madaniy va tahliliy formatlarga yo'naltirilgan jamoatchilik eshittirishlarining namunasiga aylanmoqda.

Taraqqiyotning transformatsion modeliga ega bo'lgan davlatlar, shu jumladan, O'zbekiston uchun davlat ommaviy axborot vositalarining kontent sifati muammosi davlat boshqaruvi tizimini institutsional yangilash va isloh qilish jarayonlari bilan chambarchas bog'liq. Axborot siyosatining ma'muriy-buyruqbozlik modelidan kommunikatsiyaga yo'naltirilgan modeliga o'tish davlat ommaviy axborot vositalarining rolini o'zgartirishni nazarda tutadi – rasmiy xabarlar translyatorlaridan ommaviy nutqning to'laqonli ishtirokchilariga. Shu nuqtai nazardan, tahliliy janrlar, ijtimoiy-siyosiy munozaralar, ekspert sharhlari va fuqarolarni ijtimoiy ahamiyatga ega masalalar muhokamasiga jalb etishga ko'maklashadigan interaktiv shakllarni rivojlantirish muhim yo'nalish hisoblanadi.

Davlat ommaviy axborot vositalari va ular tomonidan ishlab chiqarilgan kontentning sifati zamonaviy davlat kommunikatsiya siyosatining markaziy elementlaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Ularning professionalshuvi, ochiqdigi va jamoat ehtiyojlariga yo'naltirilganligi hokimiyat institutlariga ishonchni oshirish, fuqarolar ishtirokini kengaytirish va dezinformatsiyaga qarshi muvaffaqiyatli kurashishning zaruriy shartidir [10]. O'zbekiston uchun ushbu yo'nalish samarali, shaffof va ijtimoiy yo'naltirilgan davlat boshqaruvi shakllantirishga qaratilgan islohotlarni amalga oshirish sharoitida strategik ahamiyat kasb etadi.

Raqamli transformatsiya sharoitida davlatning axborot siyosatida fuqarolarning ishtiroki zamonaviy davlat boshqaruvi samaradorligining asosiy omillaridan biriga aylanmoqda. Agar an'anaviy modellarda davlat kommunikatsiyasi asosan bir tomonlama, axborot beruvchi xususiyatga ega bo'lgan bo'lsa, zamonaviy sharoitlarda u tobora ko'proq interaktiv muloqot shaklini olmoqda, uning doirasida fuqarolar ommaviy kun tartibini shakllantirishning faol subyektlari sifatida namoyon bo'lmoqda [7]. Ta'kidlarning bunday o'zgarishi davlat boshqaruvi konsepsiyalarining umumiy evolyutsiyasini – iyerarxik ma'muriy modeldan ochiq va tarmoqli boshqaruv paradigmasiga o'tishni aks ettiradi.

Nazariy jihatdan fuqarolarning axborot siyosatidagi ishtiroki partitsipativ demokratiya, ommaviy soha va

birgalikdagi boshqaruv (co-governance) konsepsiyalariga tayanadi. Ushbu yondashuvlarga ko'ra, davlat va jamiyat o'rtasidagi muloqot rasmiy ma'lumotlarni uzatish bilan cheklanib qolmaydi, balki ommaviy qarorlarni muhokama qilish, kelishish va birgalikda ishlab chiqish jarayonlarini o'z ichiga oladi. Shu nuqtaiy nazardan, axborot siyosati hokimiyatning yordamchi funksiyasi emas, balki fuqarolarning boshqaruv jarayonlariga jalb etilishini va davlat institutlariga ishonchni shakllantirishni ta'minlaydigan siyosiy qonuniylashtirishning mustaqil mexanizmiga aylanadi.

Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi fuqarolik ishtiroki vositalarini sezilarli darajada kengaytirdi. Elektron qayta aloqa platformalari, davlat xizmatlari portallari, hokimiyat organlarining ijtimoiy tarmoqlari va normativ-huquqiy hujjatlarning onlayn muhokamalari fuqarolarga tezkor fikr bildirish, tashabbuslarni ilgari surish va davlat tuzilmalari faoliyatini nazorat qilish imkonini beruvchi yangi o'zaro aloqa kanallarini yaratadi [1]. Ishtirok etishning an'anaviy shakllaridan farqli o'laroq, raqamli vositalar aholining keng qatlamlari, jumladan, yoshlar va ijtimoiy faol guruhlar uchun muloqotdan foydalanish imkoniyatini ta'minlab, jalb qilish to'siqlarini kamaytiradi.

O'zbekiston sharoitida ushbu jarayonlar mijozga yo'naltirilgan va ochiq davlatni shakllantirishga qaratilgan islohotlar doirasida alohida ahamiyat kasb etadi. Elektron hukumatning rivojlanishi, onlayn qabulxonalar, jamoatchilik muhokamasi portallari va raqamli xizmatlarning joriy etilishi rasmiy xabardorlikdan fuqarolarning ommaviy muloqotda real ishtirokiga o'tish uchun institutsional shart-sharoitlarni yaratadi. Biroq, ushbu mexanizmlarning samaradorligi ko'p jihatdan ularning texnik mavjudligiga emas, balki ularning qarorlar qabul qilish tizimiga integratsiyalashuvi darajasiga va davlat organlarining jamoatchilik pozitsiyasini hisobga olishga tayyorligiga bog'liq.

Fuqarolarning ishtirok etish tizimida ijtimoiy-media makoni alohida o'rin tutadi, u zamonaviy sharoitlarda siyosiy kommunikatsiyaning eng muhim kanaliga aylanmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar va messenjerlar fuqarolarga nafaqat ma'lumot olish, balki voqealarning muqobil talqinini shakllantirish, jamoatchilik fikrini safarbar qilish va boshqaruv qarorlariga ta'sir o'tkazish imkonini beradi. Davlat uchun bu tezkorlik, shaffoflik va jamoatchilik talabini hurmat qilishga asoslangan raqamli muhitda professional muloqotni yo'lga qo'yish zarurligini anglatadi [5]. Fikr-mulohazalarni e'tiborsiz qoldirish yoki ijtimoiy tarmoqlardagi muloqotning rasmiy xarakteri ishonchsizlikning kuchayishiga va norasmiy axborot manbalarining ko'payishiga olib keladi.

Fuqarolarning axborot siyosatidagi ishtiroki jamoatchilik nazorati va fuqarolik ekspertizasi mexanizmlarini rivojlantirishni ham nazarda tutadi. Qonun loyihalarining jamoatchilik muhokamasi, ekspertlar hamjamiyatlari va nodavlat tashkilotlarning axborot kun tartibini shakllantirishdagi ishtiroki boshqaruv qarorlari sifatini oshirishga va ijtimoiy keskinlik darajasini pasaytirishga yordam beradi. Xalqaro amaliyot shuni ko'rsatadiki, jamoatchilik maslahatlashuvlarini institutsionallashtirish va fuqarolik jamiyati bilan muntazam muloqot davlatga nafaqat jamoatchilik kutilmalarini yaxshiroq tushunish, balki ishonch inqirozlarining oldini olish imkonini beradi.

Fuqarolik ishtirokining muhim jihati axborot va raqamli resurslardan foydalanishdagi tengsizlik muammosidir. Onlayn muloqot kanallarining kengayishiga qaramay, yetarli darajada raqamli savodxonlik yoki internetga kirish imkoniyatiga ega bo'lmagan ayrim ijtimoiy guruhlarini chiqarib tashlash xavfi saqlanib qolmoqda [9]. Shu munosabat bilan davlatning axborot siyosati inklyuzivlik tamoyillarini hisobga olishi, ishtirok etishning raqamli shakllarini an'anaviy

kommunikatsiya kanallari va aholining mediasavodxonligini oshirish dasturlari bilan birlashtirishi kerak.

Dezinformatsiyaga qarshi kurashish nuqtayi nazaridan fuqarolarning axborot siyosatida faol ishtirok etishi ikki tomonlama ahamiyat kasb etadi. Bir tomondan, jalb qilingan va tanqidiy fikrlaydigan jamiyat yolg'on hikoyalarni mustaqil ravishda aniqlash va zararsizlantirishga qodir. Boshqa tomondan, axborotni tanqidiy qabul qilish ko'nikmasining yo'qligi fuqarolarni beixtiyor noto'g'ri ma'lumot tarqatuvchilarga aylantirishi mumkin. Shu bois, media savodxonlik va tanqidiy fikrlashga asoslangan mas'uliyatli ishtirok etish madaniyatini rivojlantirish davlatning zamonaviy kommunikatsiya strategiyasining ajralmas qismiga aylanmoqda.

Fuqarolarning axborot siyosatidagi ishtiroki nafaqat qayta aloqaning qo'shimcha vositasi, balki zamonaviy davlat boshqaruvi modelining tarkibiy elementidir. O'zbekiston uchun ommaviy kommunikatsiyalar sohasida partisipativ mexanizmlarni chuqurlashtirish hokimiyatga bo'lgan ishonchni mustahkamlash, davlat qarorlari samaradorligini oshirish hamda davlat va jamiyatning muloqoti, mas'uliyati va birgalikdagi javobgarligiga asoslangan barqaror axborot makonini shakllantirish imkoniyatlarini ochadi.

Raqamli jamiyat sharoitida dezinformatsiyaga qarshi kurash zamonaviy davlat kommunikatsiya siyosatining asosiy yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda, chunki yolg'on, buzilgan yoki manipulyativ xabarlarni tarqatish jamoatchilik ongiga, siyosiy barqarorlikka va hokimiyat institutlariga bo'lgan ishonchga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ijtimoiy tarmoqlar va messenjerlar davrida dezinformatsiya tizimli tus olib, alohida soxta xabarlar doirasidan chiqib, ma'lum hikoyalar va xulq-atvor modellarini shakllantirishga qaratilgan barqaror axborot kampaniyalariga aylanmoqda.

Nazariy jihatdan dezinformatsiya axborotning ishonchligi, kontekstualligi va tekshiruvchanligi tamoyillarining buzilishiga asoslangan axborot ta'sirining shakli sifatida qaraladi [2]. Xato yoki to'liq bo'lmagan axborotdan farqli o'laroq, dezinformatsiya, odatda, maqsadli xususiyatga ega bo'lib, siyosiy, ijtimoiy yoki iqtisodiy ta'sir vositasi sifatida qo'llaniladi. Zamonaviy tadqiqotlar shuni ta'kidlaydiki, dezinformatsiya, ayniqsa, rasmiy manbalarga ishonch darajasi past, sifatlil media kontent yetishmasligi va aholining media savodxonligi yetarli bo'lmagan sharoitda samarali tarqaladi.

Noto'g'ri axborotga qarshi kurashish sohasidagi davlat kommunikatsiya siyosati faqat taqiqlovchi yoki repressiv choralar bilan cheklanishi mumkin emas. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, ochiq muloqot va jamoatchilik muloqotini parallel ravishda rivojlantirmasdan turib, axborot makonini qat'iy tartibga solish ko'pincha teskari ta'sirga – axborot tarqatishning muqobil va norasmiy kanallarini kuchaytirishga olib keladi. Bu borada normativ-huquqiy tartibga solish, faktchekingning institutsional mexanizmlari, sifatli davlat va mustaqil ommaviy axborot vositalarini rivojlantirish, fuqarolarning mediasavodxonlik darajasini tizimli oshirishni o'zida

ADABIYOTLAR

1. Habermas J. The Structural Transformation of the Public Sphere. – Cambridge: Polity Press, 2014. – 301 p.
2. Castells M. Communication Power. – Oxford: Oxford University Press, 2013. – 571 p.
3. McNair B. An Introduction to Political Communication. – 6th ed. – London: Routledge, 2017. – 312 p.
4. OECD. Open Government: The Global Context and the Way Forward. – Paris: OECD Publishing, 2016. – 210 p.
5. OECD. Public Communication: The Key to Trust in Government. – Paris: OECD Publishing, 2021. – 128 p.
6. Bennett W. L., Livingston S. The Disinformation Order: Disruptive Communication and the Decline of Democratic Institutions. // European Journal of Communication. – 2018. – Vol. 33, No. 2. – P. 122–139.
7. Wardle C., Derakhshan H. Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework. – Strasbourg: Council of Europe, 2017. – 112 p.
8. UNESCO. Journalism, "Fake News" and Disinformation: Handbook for Journalism Education and Training. – Paris: UNESCO, 2018. – 132 p.
9. UNESCO. Media and Information Literacy: Policy and Strategy Guidelines. – Paris: UNESCO, 2021. – 86 p.
10. European Commission. Action Plan against Disinformation. – Brussels, 2018. – 24 p.

mujassam etgan kompleks modellar eng samarali deb topilmoqda.

Mediamakon transformatsiyasi sharoitida davlat institutlari "ilgarilanna kommunikatsiya" tamoyiliga asoslangan dezinformatsiyaga qarshi kurashning preventiv strategiyalaridan tobora ko'proq foydalanmoqda [8]. Jamiyatni o'z vaqtida va shaffof xabardor qilish, boshqaruv qarorlarini tezkor tushuntirish va ma'lumotlarning ochiqligi yolg'on hikoyalarni tarqatish uchun qulay muhit bo'lgan noaniqlik darajasini kamaytirishga imkon beradi.

Dezinformatsiyaga qarshi kurashda faktchekingning davlat va jamoat mexanizmlari alohida rol o'ynaydi. Bir qator mamlakatlarda hokimiyat organlari qoshida axborotni tekshirish va yolg'on xabarlarni oshkora rad etish bilan shug'ullanuvchi maxsus bo'linmalar yoki mustaqil markazlar tashkil etilmoqda. Biroq, bunday tuzilmalarning samaradorligi jamiyatning ularga bo'lgan ishonchi darajasiga bevosita bog'liq. Shu nuqtai nazardan, institutsional shaffoflik, axborot tushuntirish va targ'ibot o'rtasidagi aniq chegara, shuningdek, mustaqil ekspertlar va fuqarolik jamiyati bilan hamkorlik prinsipial ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston uchun faol raqamlashtirish va aholining global axborot resurslaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish sharoitida dezinformatsiya muammosi alohida dolzarblik kasb etmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar, messenjerlar va onlayn platformalardan foydalanuvchilar sonining ko'payishi tekshirilmagan ma'lumotlar, jumladan mish-mishlar, konspirologik nazariyalar va ijtimoiy-siyosiy jarayonlarning manipulyativ talqinlari hajmining ko'payishi bilan birga kechmoqda [4]. Bu borada so'z erkinligiga putur yetkazmagan holda tashqi va ichki axborot tahdidlariga qarshi tura oladigan barqaror axborot muhitini shakllantirish davlat siyosatining muhim yo'nalishiga aylanmoqda.

Xalqaro amaliyotda davlat, ommaviy axborot vositalari, akademik hamjamiyat va raqamli platformalarning o'zaro hamkorligiga asoslangan dezinformatsiyaga qarshi kurashish bo'yicha hamkorlik modellari tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Standartlarni birgalikda ishlab chiqish, tahliliy ma'lumotlarni almashish va harakatlarni muvofiqlashtirish asosiy demokratik tamoyillarni buzmasdan, axborot tahdidlariga samaraliroq javob berish imkonini beradi. Bunday yondashuv axborot makoni uchun birgalikda javobgarlik madaniyatini shakllantirish barqaror rivojlanishning muhim omili bo'lishi mumkin bo'lgan O'zbekiston uchun ham istiqbolli ko'rinadi.

Davlat ommaviy axborot vositalarining roli, fuqarolarning ishtirok etish mexanizmlari va dezinformatsiyaga qarshi kurash strategiyalari tahlili shuni ko'rsatadiki, kommunikatsiyaning fragmentar va reaktiv xususiyati davlat institutlariga bo'lgan ishonch darajasini pasaytiradi va norasmiy axborot manbalarining ta'sirini kuchaytiradi. Shu munosabat bilan O'zbekistonda kommunikatsiya siyosatini yanada rivojlantirish tizimli, tashabbuskor va fuqarolar ishtirokiga yo'naltirilgan yondashuvga o'tishni talab qiladi.